

HAKA
Eesti Hariduse
Kvaliteediagentuur

KUTSEÕPPE KVALITEEDI HINDAMINE 2019 - 2024: TULEMUSED JA ÕPPETUNNID

Koostanud:

Reet Taimsoo
Marge Kroonmäe
Kai Hermann

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

Sisukord

Saateks	3
Kutseõppe kvaliteedi hindamise süsteem.....	4
Kvaliteedi hindamine 2019-2024.....	6
Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal	8
Õppekavad ja õppekavaarendus.....	8
Õppimine ja õpetamine	11
Õpetajad	14
Hindamisnõukogu tagasiside koolide parendustegevuste ülevaadetele.....	17
Osapoolte tagasiside ja selle kasutamine parendusteks.....	19
Koolide tagasiside hindamiskülastustele.....	19
Hindamiskülastuste tagasiside hindamisprotsessile.....	21
Kutseõppe kvaliteedi hindamise uue mudeli väljatöötamine.....	23
Lisa 1. Kvaliteedi hindamise tulemused 2019-2024 koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades	24

Saateks

Olete lugemas Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri (edaspidi HAKA) ülevaadet kutseõppe kvaliteedi hindamisest aastatel 2019–2024.

Järgnevates peatükkides võtame kokku kutseõppe kvaliteedi hindamise perioodil 2019-2024, anname ülevaate hindamistulemustest ning toome hindamisaruannete analüütilise kokkuvõtte põhjal esile peamised õppetöö tugevused ja kitsaskohad.

Analüüsime kokkuvõtvalt koolide esindajate, sh õpilaste tagasisidet hindamiskülastustele ja hindamiseksperitide tagasisidet hindamisprotsessile.

Koolide parendustegevuste ülevaadet toovad esile hindamiskomisjoni soovitude põhjal ellu viidud või kavandatud tegevused õppe kvaliteedi pideval parendamisel. Hindamisnõukogu on tunnustanud sihipäraseid arendustegevusi ning innustanud koole kavandama konkreetseid parendustegevusi ning regulaarselt analüüsima nende tulemuslikkust õppe kvaliteedi tagamisel.

Aitäh kõikidele koolimeeskondadele, hindamiseksperitidele ja hindamisnõukogule panuse eest kutseõppe kvaliteedi edendamisel.

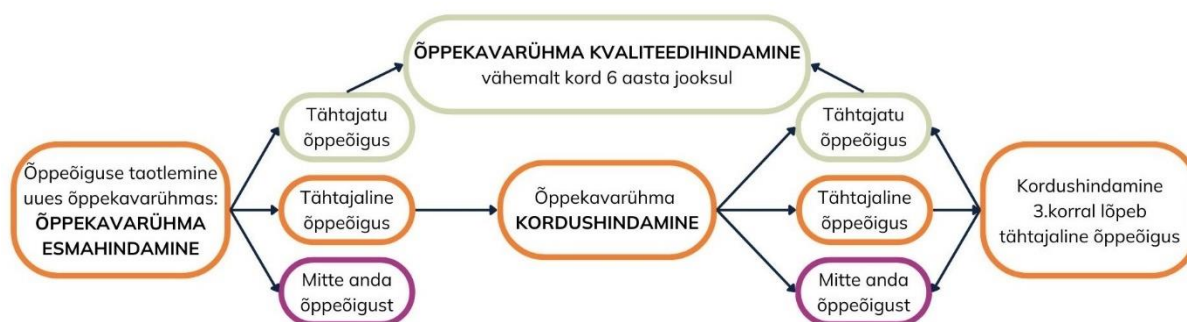
Hariduse kvaliteet sünnib koostöös!

Kutseõppe kvaliteedi hindamise süsteem

Eestis on 2024. a seisuga 35 kutseõpet pakkuvat õppeasutust: 30 kutseõppeasutust ja viis rakenduskõrgkooli. Kutseõpet pakutakse „Kutseharidusstandardis“ määratletud 44 kutseõppe tasemeõppe õppekavarühmas, 2024. a seisuga toimub kutseõpe ca 240 kooli õppekavarühmas, millest enamusel on tähtajatu õppeõigus.

Alates 2019. aastast läbivad kõik kutseõpet pakkuvad õppeasutused (edaspidi koolid) vähemalt kord kuue aasta jooksul kvaliteedi hindamise tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades. Kui koolil on õppekavarühmas tähtajaline õppeõigus, tuleb tähtajatu õiguse saamiseks läbida korduv ekspertiis (edaspidi kordushindamine). Uues õppekavarühmas õppeõiguse saamiseks tuleb koolil läbida avatava õppekavarühma ekspertiis (edaspidi esmahindamine).

Kutseõppe kvaliteedi hindamist ning õppekavarühmade esma- ja kordushindamist viib läbi HAKA. Nii on HAKA kutsehariduse kvaliteedi tagamisel täita kahteline roll: esma- ja kordushindamised on vastavushindamised, mille eesmärgiks on hinnata, mil määral on täidetud õigusaktidest tulenevad hindamisstandardite nõuded. Kvaliteedi hindamine on sisehindamisel põhinev kujundav hindamine, mille eesmärgiks toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut ning suurendada kutsehariduse usaldusväarsust.

Joonis 1 Kutseõppe kvaliteedi hindamise süsteem

Kutseõppe õppekavarühma esmahindamise ja kordushindamise viib HAKA läbi vastavalt regulatsioonile „[Kutseõppe õppekavarühma esmahindamise ja kordushindamise juhend](#)“.

Tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmade kvaliteedi hindamise nõuded ja korraldus on reguleeritud haridus- ja teadusministri määruses „[Kutseõppe kvaliteedi hindamise tingimused ja kord](#)“ ning HAKA dokumendis „[Kutseõppe kvaliteedi hindamise juhend](#)“.

Hindamisi puudutavad juhendid ja juhismaterjalid on kättesaadavad [HAKA kodulehel](#).

Vastutus õppe kvaliteedi eest lasub koolil. Regulaarne eneseanalüüs näitab kooli võimekust õppe kvaliteedi taset analüüsida ja õppekavarühmade arengut kujundada. Välise kvaliteedi hindamise eesmärk on toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut, andes koolile sõltumatut tagasisidet õppeprotsessi kvaliteedi kohta ning soovitusi selle arendamiseks. Samuti on kvaliteedi hindamise eesmärk suurendada kutsehariduse usaldusväarsust, informeerida õppijaid, töömaailma, riiki ning ühiskonda laiemalt kutseõppe vastavusest osapoolte vajadustele ja ootustele.

Kvaliteedi hindamise korraldus võimaldab koolil analüüsida koos ühte õppesuunda kuuluvaid, vajadusel ka eri õppesuundade sisult lähedasi õppekavarühmi. HAKA

moodustab neil juhtudel laiapõhjalised hindamiskomisjonid, kuhu kuuluvad kutseõppe asjatundjad ja kõikidele hinnatavatele õppekavarühmadele vastavate valdkondade eksperdid.

Tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmade kvaliteedi hindamise otsused võtab vastu HAKA [kutsehariduse hindamisnõukogu](#) (edaspidi nõukogu). Nõukogu kaalub hindamiskomisjoni poolt välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning määrab õppekavarühma järgmise kvaliteedi hindamise aja: kas kuue aasta pärast, kui õppekavarühmas toimuv õppetöö vastab kvaliteedi hindamise kriteeriumidele ja õigusaktidele või kolme aasta pärast, kui nõukogu hinnangul esineb õppekavarühmas õppetöö mittevastavusi õigusaktidele ja kvaliteedi hindamise kriteeriumidele. Kui nõukogu kaalub kahe hindamisotsuse vahel ning leiab, et teatud tingimuse täitmisel kooli poolt oleks võimalik võtta vastu positiivsem otsus, võib ta sellise otsuse vastu võtta kõrvaltingimusega. Sellisel juhul esitab kool nõukogu määratud kuupäevaks aruande kõrvaltingimuses kirjeldatud puuduse kõrvaldamise kohta.

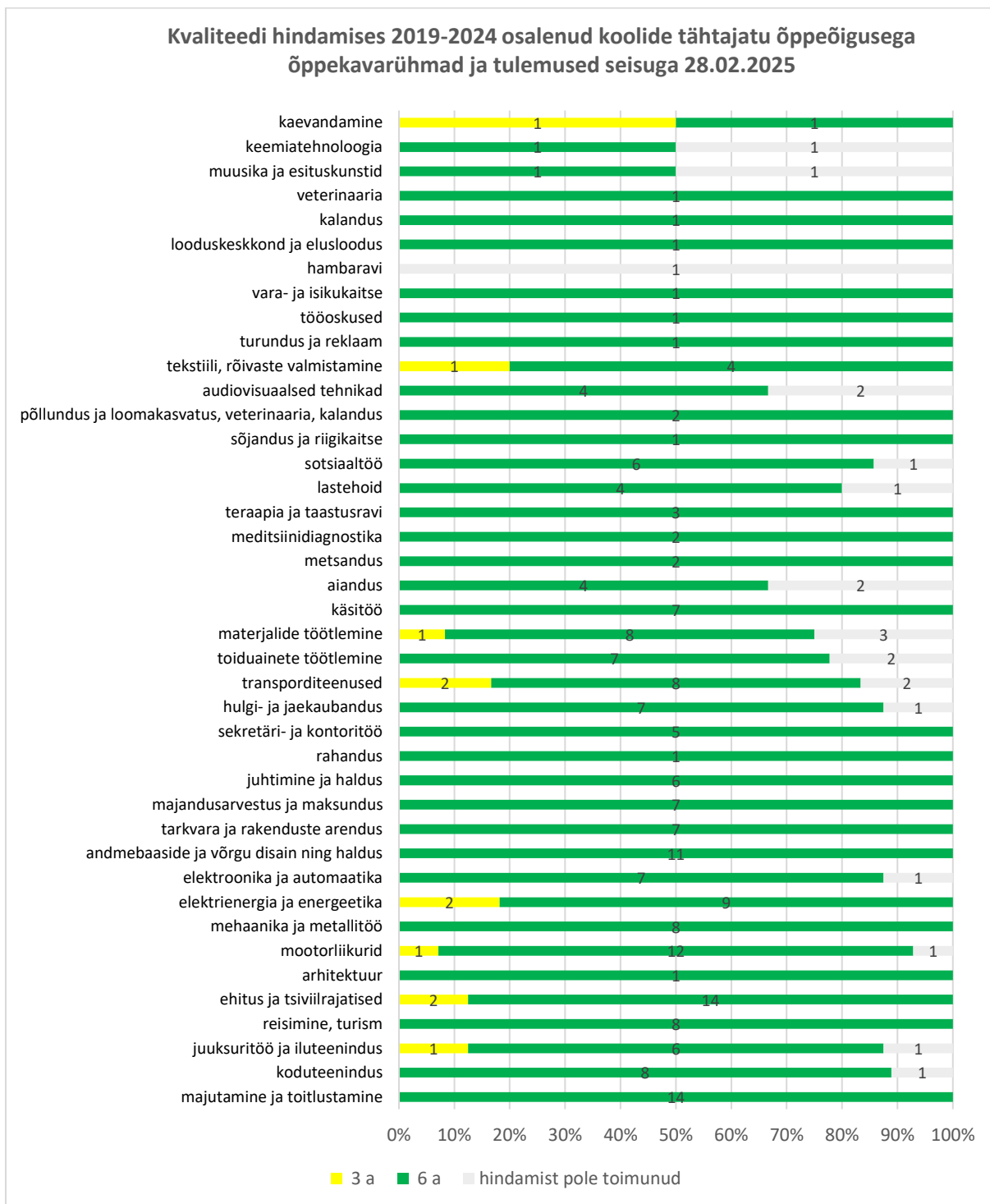
Kvaliteedi hindamine lähtub eeldusest, et vastutus hindamisaruandes välja toodud probleemide lahendamise ning pideva parendustegevuse eest lasub koolil. Kvaliteedi hindamise järeltegevusena palub HAKA esitada hindamise läbinud koolil üks aasta pärast õppekavarühma kvaliteedi hindamise otsuse vastuvõtmist nõukogule kirjaliku ülevaate hindamisaruandes esitatud ettepanekute alusel kavandatud ja ellu viidud tegevuste ning nende tulemuste kohta. Nõukogu arutab parendustegevuste ülevaateid istungitel ja annab igale koolile tagasisidet.

Kutseõppe esma- ja kordushindamisel võtab nõukogu vastu otsuse avatava või läbiviidava õppe nõuetele vastavuse osas ning teeb selle alusel ettepaneku haridus- ja teadusministrile, kas anda koolile õppekavarühmas tähtajatu või tähtajaline õppeõigus või mitte anda õppeõigust, kui õpe ei vasta nõutavale tasemele.

Kvaliteedi hindamine 2019-2024

Viie aasta jooksul on kutseõppe kvaliteedi hindamises osalenud 213 ehk 91% kõikidest koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmadest. Kvaliteedi hindamises ei ole seni osalenud 21 tähtajatu õppeõigusega õppekavarühma.

Aastatel 2019-2024 kvaliteedi hindamises osalenud koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmad ja tulemused on toodud joonisel 2.

Joonis 2 Kvaliteedi hindamises 2019-2024 osalenud koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmad ja tulemused seisuga 28.02.2025

Kvaliteedi hindamise 2019-2024 tulemused koolide kaupa on toodud tabelis [LISA 1](#).

Perioodil 2019-2024 on toimunud 49 HAKA kutsehariduse hindamisnõukogu istungit, mille raames on läbi viidud hindamiste kohta võetud vastu 238 otsust.

Perioodil 2019-2024 on hindamisnõukogu võtnud vastu 213 kvaliteedi hindamise otsust, millest 203 juhul otsustas hindamisnõukogu, et koolis läbiviidav õpe vastab kvaliteedikriteeriumitele ning järgmine kvaliteedi hindamine toimub 6 aasta pärast. 10 juhul otsustas hindamisnõukogu, et kvaliteedi hindamine tuleb läbi viia 3 aasta pärast.

Kahe õppekavarühma puhul (1 ehitus ja tsiviilrajatised; 1 transporditeenus) võttis hindamisnõukogu peale kolme aastast otsust taaskord vastu otsuse viia järgmine õppekavarühma kvaliteedi hindamine läbi kolme aasta pärast, kuna õppetöö neis õppekavarühmades vastas osaliselt kvaliteedi hindamise kriteeriumidele.

Perioodil 2019-2024 viidi HAKA poolt läbi 5 õppekavarühma esmahindamist ning 20 kordushindamist. Kordushindamiste puhul otsustas kutsehariduse hindamisnõukogu 17 juhul teha haridus- ja teadusministeeriumile ettepaneku omistada koolile tähtajatu õppeõigus. 2 juhul otsustas hindamisnõukogu anda tähtajalise õppeõiguse, mõlemal juhul läbisid koolid teise kordushindamise edukalt. Esmahindamiste puhul otsustas hindamisnõukogu kahel ning kordushindamiste puhul ühel korral, et koolile ei anta õppeõigust.

Kordushindamiste puhul annab hindamiskomisjon analüüsi alusel osahinnangud standardite nõuete täitmisele hinnatavas õppekavarühmas, mille põhjal võtab hindamisnõukogu vastu otsuse läbiviidava õppe vastavuse osas nõutavale tasemele. Otsuse põhjal tehakse haridus- ja teadusministeeriumile ettepanek anda koolile tähtajaline või tähtajatu õppeõigus.

Hindamisaruanded ja otsused on avalikud HAKA kodulehel:

- kvaliteedi hindamised [Kutseõppe kvaliteedi hindamise otsused ja aruanded - HAKA](#);
- esma- ja kordushindamised [Kutseõppe õppekavarühma esma- ja kordushindamise otsused ja aruanded - HAKA](#).
- Hindamisnõukogu protokollid on kättesaadavad HAKA kodulehel [Kutsehariduse hindamisnõukogu istungite protokollid - HAKA](#).

Lisaks kvaliteedi hindamise ning esma- ja kordushindamiste läbiviimise osaleb HAKA alates 2019 Euroopa kutseõppe kvaliteeditagamise võrgustiku EQAVET rahvusvahelises vastastikhindamise ([Peer Review](#)) projektis koos Soome, Sloveenia ja Horvaatia partneritega. 2020/21 osales rahvusvahelises vastastikhindamises Tallinna Majanduskool, 2022/23 Tartu Kunstikool ning 2024/25 Haapsalu Kutseharidusekeskus. Projekti raames on Eesti kutseõppe hindamiskogemusel võimalus saada rahvusvaheline hindamiskogemus. Seni on Eestis 10 rahvusvahelise koolituse ja kogemusega kutseõppe hindamiskogemusel, kes on osalenud EQAVET projekti raames partnermaade kutsekoolide hindamisel, sh varasemalt Itaalia ja Lirimaa koolide rahvusvahelises hindamises.

Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal

Kvaliteedi hindamise keskmis on õppeprotsess, mida hinnatakse kolme hindamisvaldkonna lõikes:

1. õppekavad ja õppekavaarendus,
2. õppimine ja õpetamine,
3. õpetajad.

Järgnevalt on hindamisaruannete põhjal kokku võetud 2019-2024 a hinnatud õppekavarühmade peamised tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisvaldkondade lõikes. Selguse huvides on iga hindamisvaldkonna all ära toodud ka hindamiskriteeriumid. Parendusvaldkondade analüüs sisaldab komisjonide soovitusi, kuidas probleemi või kitsaskohta lahendada.

Õppekavad ja õppekavaarendus

Hindamiskriteeriumid

1. õppekavaarendus on eesmärgistatud, süsteemne ja juhitud; õppekavasid koostatakse ja arendatakse arvestades õppijate ja tööturu koolitusvajadust;
2. õppekavade moodulite rakenduskavades on õpe kavandatud arvestades õppijate eripäraga, õppesisu ja -meetodid ning hindamiskriteeriumid ja -meetodid toetavad õppijat õpiväljundite saavutamisel ja võtmepädevuste arendamisel.

Õppekavaarendus on tugevusena välja toodud kogu hindamisperioodi vältel enamikus hindamisaruannetes. Õppekavaarendus on koolides enamasti strateegiliselt läbi mõeldud ja seotud arengukavaliste eesmärkidega. Nii taseme- kui ka täiendusõppe õppekavad vastavad tööturu koolitusvajadusele. Hindamiskomisjonid on sagedasti tunnustanud õppekavarühma tulemuslikku koostööd erialaliitudega. Arengusoovituseks on hindamisaruannetes märgitud õppekavarühma **erialade mitmekesistamise vajadust**, näiteks ehituserialadel õpetatakse suuresti ehitusviimistlust, tööturul on samas puudus ehituspuuseppadest ning hoone tehnosüsteemide ehitajatest.

Komisjonid on heade näidetena välja toonud õppekavade arendustöö eestvedaja või koordineerija olulise rolli, näiteks kui kooli õppekavarühmas on õppekavahoidja või erialakoordinaator, kes arendustööd juhib, vastutus on selgelt jagatud ning kaasatud on õppekavarühma õpetajad.

Hindamisperioodi kestel on õppijaskond olnud muutumises, olulisel määral on koolides tõusnud täiskasvanud, sh erialasel tööl töötavate õppijate osakaal. Õppekavaarenduse tulemustest nähtub, et koolid on teadvustanud vajaduse töötada välja õppekavu erinevatele tasemetele ning pakkuda õppekavadel töökohapõhist õppevormi.

Tugevusena on välja toodud, kui **töökohapõhine õpe** on hästi rakendunud ja osutunud eriala õpilastele sobivaks õppevormiks. Mõne õppekavarühma eriala puhul nähtub aruannetest, et töökohapõhine õpe on seni hästi rakendunud, kuid kuna piirkonna koolitusturg ei ole suur, ei pruugi selle õppevormi rakendamine olla jätkusuutlik. Siinkohal on head näited võtta koolidest, kus on leitud võimalus pakkuda õpet kooli piirkonnast laiemalt. Siiski on töökohapõhise õppevormi rakendamisel veel arenguruumi. Komisjonid on seda soovitanud koolides, kus siiani pole töökohapõhise õppe võimalust kasutatud, nt

ehituse ja tsiviilrajatiste, energeetika ja automaatika, mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika, transporditeenuste jt õppekavarühmade erialadel. Töökohapõhist õpet soovitavad komisjonid pakkuda erinevatel õppetasetel ja piirkondades, kaasates rohkem praktikakohti. Samuti tasub koolidel läbi mõelda, kuidas jätkata töökohapõhise õppega, kui lõpeb PRÕM programmi tugi.

Õppekavaarenduses on vajalik kaasa minna valdkonna kiire arenguga Komisjonid on soovitanud süsteemselt arendada koostööd tööandjatega, et tagada **tehnoloogiliste uuenduste jõudmine õppekavadesse ja õppesse**. Näiteks on sekretäri- ja kontoritöö ning majandusarvestuse ja maksunduse õppekavarühmades soovitatud lisaks põhipädevustele õpetada sotsiaalmeedia rakendamise oskusi ja erinevate ärimudelite raamatupidamist. Valikõpingutesse on soovitatud lisada tehnoloogia arengu ja tulevikuoskuste teemad.

Kooli parendusvaldkonnana on komisjonid toonud, kui õppekavaarenduseks pole koolis välja kujundatud ühtset protsessi, mis toetaks õppekavaarendust õppekavarühma või kooli üksuse tasandil. Komisjonid on soovitanud kvaliteedijuhtimise ja pideva parendamise põhimõtete toel luua kõiki osapooli kaasav strateegiline õppekavaarenduse süsteem. Samuti on parendusvajadusena esile toodud, kui õppekavaarenduses on praktikaettevõtete ja tööandjate esindajaid (eriti kohalikke ettevõtteid) ja vilistlasi kaasatud vähesel määral - nende kaasamine lisaks õppekavadesse olulise töömaailma vaate. Samuti on komisjonid mitmel juhul soovitanud **rohkem kaasata ka üld(ainete)õpingute õpetajaid**, et paremini toetada õpingute lõimimist ja vajalike võtmepädevuste õpetamist. Näiteks 2021. a hinnatud õppekavarühmades on enamikes hindamisaruannetes toodud soovitus rakendada süsteemset ja standardiseeritud tagasiside kogumist nii õppijatelt, õpetajatelt, vilistlastelt ja nende tööandjatelt, õpingud katkestanutelt kui ka praktikaettevõtetele koos selge sõnumiga osapooltele, kuidas kool kogutavat tagasisidet õppekavaarenduses kasutab.

Hindamisperiood hõlmas COVID-19 pandeemia aastaid. 2020. a rõhutas hindamisnõukogu tagasisides koolide parendustegevuste ülevaadetele **digipädevuste arendamise ning puhtuse ja turvalisuse hoiakute järjepideva kujundamise ning nõuete täitmise olulisust**. Nõukogu juhtis isikuteeninduse õppesuunas ja toiduainete töötlemise õppekavarühmas õpetavate koolide ning valdkonna erialavõrgustike tähelepanu sellele, et õppekavade arenduses ja õppe läbiviimisel tuleb arvestada COVID-19 pandeemia mõjust tingitud struktuurseid muudatusi sektoris. Muutunud olukorras on vajalik ajakohastada õppekavad ja -metoodikad.

Komisjonid on soovitanud **süvendada võtmepädevuste ja ettevõtluse õpet** ning lisada õppekavadesse jätkusuutlikkuse ja ringmajanduse teemad. Hindamisnõukogu sedastas samuti, et kõikides õppevaldkondades on vaja rõhutada olulisi teemasid nagu **vastutustundlikkus, puhtus ja turvalisus, digipädevused, vaimne tervis, rohepööre ja keskkonna säästlikkus koos tootearendusega**. Üha enam tähtsustub siinjuures koolide ja ettevõtjate koostöö ning suhtlusvõrgustikud.

Täienduskoolituste pakkumine on koolides aastate jooksul jõudsasti kasvanud. Täienduskoolituse õppekavade loomisel arvestatakse õppijate sihtrühmade, tööturu ja regiooni vajadustega. Enamasti on lõpetajate protsent kõrge, mis näitab, et koolitused on kvaliteetsed ja vastavad sihtgrupi ootustele. Võimalused elukestvas õppes osalemiseks on loodud neile, kes juba erialadel töötavad kui ka neile, kes soovivad ümberõpet. Vaid

üksikutel juhtudel leidis komisjon, et õppekavarühmas ei ole täiel määral kasutatud täienduskoolituste pakkumise potentsiaali ning soovitas koolil mitmekesistada täienduskoolituste valikut, kaaluda nende läbiviimist väljaspool kooli ja kaasata väliseid partnereid. Komisjonid on valdkonna arendamiseks andnud soovitusi kasutada ka täienduskoolitustel e-õppekeskkonna kogemust; integreerida täiendus- ja tasemeõpet, mis annab õppijatele võimaluse erineval viisil ja omas tempos eriala omandada.

Komisjonid on soovitanud **leida koostöövõimalusi üldhariduskoolidega valikainete või ühisõppekavade pakkumiseks regiooni põhikoolides ja gümnaasiumites**, nt ehituse ja tsiviilrajatiste ning elektrienergia ja energeetika õppekavarühmade hindamisel soovitas komisjon luua ühisõppekavad koostöös linna või regiooni üldhariduskoolidega, et pakkuda gümnaasiumi õpilastele lisaeriala omandamise võimalust, äratamaks nende huvi ehituse ja elektri valdkonna erialade vastu.

Õppekavade moodulite rakenduskavade kvaliteet on kõikidel aastatel leidnud põhjalikku tähelepanu. Hindamiskomisjonid on tugevusena esile toonud, kui moodulite rakenduskavade arendus on koolis juhitud protsess, toimub meeskonnatöona ja põhineb huvigruppide tagasisidel. Õppemetoodika on üldjuhul asjakohane ning toetab õppijaid õpiväljundite saavutamisel. Hindamiskomisjon on tunnustanud, et õppe kavandamises, nii õppe- ja hindamismetoodika osas kui ka lõimimises, on toimunud väga suur areng. Muudatused toetavad nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist ning õpilaste võtmepädevuste arengut. Hindamisperioodi viimastel aastatel on mitmetes hindamisaruannetes positiivsena esile toodud **lõimingute arendus** rakenduskavades. Näiteks on hindamiskomisjon märkinud, et õppurid hindavad kõrgelt lõiminguid, mis tagavad õppe sidususe ning aitavad õpitavat paremini kinnistada, näiteks lõimitud aine- ja keeleõpe õppekavades. Samuti on koolid, kus on eesti keelest erineva õppekeelega õppegrupe, teinud märgatava arengu eesti keele lõimimisel põhi- ja üldõpingutesse.

Läbi aastate on komisjonid erinevates õppekavarühmades **moodulite rakenduskavade** analüüsi järelalusena toonud esile mitmed **probleemkohad**. Õppekavade moodulite rakenduskavad on koolis ja/või õppekavarühmas ebaühtlase kvaliteediga – õppevormid ja -meetodid on erinevalt kajastatud, esineb termine ebaühtset või väärsti kasutamist. Mõnel juhul pole koolis kokkulepitud muudatused või täiendused õppe- ja rakenduskavadesse jõudnud. Rakenduskavades esineb erinevate õppetasemete õpiväljundite kattuvusi, nt 5. taseme õppekavas on kattuvusi 4. taseme õppekavaga. Jätkuvalt on koolides vajalik tähelepanu alla võtta moodulite rakenduskavade konstruktiivne sidusus, **probleeme esineb õpiväljundite, hindamiskriteeriumite ja hindamisülesannete sidususe vahel**. Rakenduskavade analüüsimisel on komisjonide tähelepanu all olnud **hindamine**. Põhiliseks probleemiks on, et väljundipõhise hindamise põhimõttest ei peeta järjepidevalt kinni: **hindamiskriteeriumid, sh praktika puhul, ei lähtu pahatihti õpiväljunditest** ega anna seega õppijale ja teistele huvipooltele informatsiooni õpiväljundite saavutatuse kohta. Probleemiks on, et **hindamiskriteeriumid ei ole alati üheselt mõistetavad**, konkreetset ja mõõdetavat. 2020. a kvaliteedihindamistes esines ka juhtumeid, kus rakenduskavades puudusid üldse hindamiskriteeriumid. Komisjonid on rõhutanud, et hinde lävend peab olema õppijale arusaadav. Vahel on ka hindamisülesanded ja -meetodid määratlemata, sh praktika õpiväljundite hindamisel.

Puudusena on komisjonid esile toonud, kui erinevates õppevormides on aluseks sama rakenduskava. Juhul, kui kool rakendab õppekava erinevates õppevormides, tuleb moodulite rakenduskavades selgelt välja tuua õppevormi erisused, nt praktika maht, iseseisva töö osakaal, erinev õppekeel.

Läbiva kitsaskohana on ilmnunud õppekavades sätestatud **valikmoodulite** valimise võimaluse puudumine. Valikmoodulite nimistu on õppekavades enamasti mitmekesine, kuid tegelikult valikuvõimalused õppijate jaoks piiratud. Valikute tegemise protsess pole õppijatele piisavalt selge, läbipaistev ja kommuniqueeritud. Sageli jääb õppekavades ja õppekorralduseeskirjas valikmoodulite valikut puudutav formaalseks ning õpilastele seatakse valikud kooli poolt ette või otsustavaks saab grupi enamuse soov. Sellisel juhul on õppija jaoks tegemist nn kohustuslike valikmoodulitega. Komisjonid on koolidele soovitanud võimaldada

õppijatel senisest enam valikmooduleid valida kooli teistelt õppekavadelt või teiste koolide sarnastelt õppekavadelt, nagu õppekorralduseeskirjas on enamasti sätestatud, sh e-õppena ning luua senisest rohkem ühised e-õppematerjale.

Kokkuvõttena tuleb tõdeda, et **õppekavade ja moodulite rakenduskavade sisehindamise ja arendusprotsess** vajab kooli tasandil ühtset ja süsteemset lähenemist, sh muudatuste dokumenteerimine järjepidevuse hoidmiseks ja tulemuslikkuse tõenduspõhiseks hindamiseks. Arenguruumi on osapooltelt tagasiside süsteemses kogumises, tulemuste analüüsis ja nendest lähtuvate konkreetsete ja mõõdetavate parenduste kavandamises.

Õppimine ja õpetamine

Hindamiskriteeriumid

1. õppijate erialavalik on toetatud;
2. õpikeskkond, sh materjalid, vahendid ja tehnika toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel;
3. õppekorraldus, sh praktilise töö ja praktikakorraldus lähtub õppijate ja õppevormide eripärast ja toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel;
4. õppesisu, -metoodika ja hindamine, sh praktilisel tööl ja praktilal lähtub õpiväljunditest;
5. õppijate toetamiseks on loodud tugiteenused ja need on õppijale kättesaadavad.

Õppimise ja õpetamise valdkonna peamised tugevused on seotud õppijate toetamisega ja õpikeskkonnaga. Neid on tugevusena igal aastal välja toonud umbes üks kolmandik komisjonidest.

Õppija toetamine on olnud õppimise ja õpetamise valdkonna üks peamisi tugevusi kogu perioodi vältel. Läbi aastate on see tugevusena välja toodud umbes ühes kolmandikus kuni pooltes hindamisaruannetes. Sealjuures on väga harva mõni õppija toetamise aspekt mõnes koolis olnud parendusvaldkond. Aastate kokkuvõtetes on alati saanud välja tuua, et õppijate toetamine on süsteemne, toimub õpetajate ja tugispetsialistide koostöös, hõlmab ka haridusliku erivajadusega (HEV) õpilasi ning on tõhus, aidates vähendada väljalangemist.

Tugipersonali osakaal kooliperedes on suurenenud. Tunnustust on leidnud koolid, kes on loonud õppijakeskseid lahendusi, uusi süsteeme ja mehhanisme, et tuvastada erivajadusega õppijaid, tagada õppijatele parim võimalik tugi, luua meeskonnatunnet ja aidata lahendada probleeme. Headeks näideteks on grupijuhendaja ja õpinõustaja süsteem, õnne- ja heaolu-tunnid, regulaarsed arenguveestlused. Hea praktikana väärib esile toomist mentorite süsteem, kus mentor toetab õppija hakkamasaamist. Mentoriks võib olla nii kutseõpetaja kui ka teine õpilane.

HEV õpilaste osakaal koolides kasvab ning tugisüsteemide käsitlemisel on saanud üha rohkem tähelepanu nende toetamine. Koolid on loonud sisseastumisprotsessi, mis hõlmab võimaliku toevajaduse tuvastamist. Komisjonid on tunnustanud koole, kes on loonud õppimise võimalused ka suure toevajadusega õppijatele, pakkudes ja arendades HEV õpilastele sobivaid õppekavasid.

Läbi aastate on olnud väljakutseks **väljalangevus**. Umbes viiendik alustajatest on jätnud koolitee pooleli. Koolid on läbi mõelnud, kuidas toetada õppijat alates sisseastumisprotsessist kogu õpitee vältel. Kesksel kohal on õpiraskuste varajane märkamine ja sekkumine. Täiustatud on sisseastumisprotsessi, et õppija leiaks endale sobiva eriala. Korraldatakse põhjalikke individuaalsed sisseastumisvestlusi, kuhu on kaasatud tugispetsialistid, et tuvastada võimalikku täiendavat toevajadust. Samuti toetab teadlikku erialavalikut kutsevaliku aasta, mida aina enam koole kas piloteerib või praktiseerib juba mitmendat aastat. Et paremini mõista välja langemise põhjuseid, on soovitatav teha väljalangenud õppijatega lahkumisintervjuu.

Eesti kutsekoolide hea **õpikeskkond**, mis toetab õpiväljundite saavutamist, on tugevusena esil. Koolidel on õppetöoks kasutusel **kaasaegsed õppekompleksid** ja väga heal tasemel **materiaal-tehniline baas**, mis võimaldab edukalt pakkuda nii taseme- kui täiendusõpet. Enamus koolihooneid on saanud uue kuue tänu Euroopa toetustele. Et anda õppijale hea ettevalmistus tööturule suundumisel, on oluline, et lisaks kaasaegsele ilmele oleksid olemas ka moodne sisseseade, tark- ja riistvara. Kui selles osas on probleeme, on koolidele sagedasti abi heast koostööst tööandjatega. Mõnikord täheldas komisjon hindamiskülastusel, et vaatamata muljetavaldavale riist- ja tarkvarale ei ole neid õppetöös täies mahus tööle rakendatud.

Koolid peavad oluliseks **keskkonnahoiu ja säästva arengu** põhimõtete järgimist. Kool kujundab õpilastes vastutustundlikku suhtumist endasse ja keskkonda. Tööohutus ja keskkonnahoid on lõimitud õppetöösse, tugevusteks on olemasolevate võimaluste efektiivne ja materjalide keskkonnasäästlik kasutus.

Puudusi esines **tööohutuse ja tervishoiu** nõuete täitmisel. Hindamistel selgus, et eelkõige tehnika ja tootmise valdkonna õppekavarühmades esineb probleeme tööohutuse tagamisel, näiteks puudusid praktilise töö keskkonnas ohutusmärgised, esmaabivahendid või esmaabi andmist puudutav informatsioon, hooldamist vajavatel seadmetel polnud kontrollhooldusi läbi viidud või oli eelmisest hooldusest lubamatult kaua aega möödunud.

Peale turvalise füüsilise keskkonna on komisjonid üha enam pööranud tähelepanu ka **vaimsele ja sotsiaalsele õpikeskkonnale**. Paljudes koolides on loodud toetav ja turvaline vaimne ja sotsiaalne õpikeskkond ning selle arendamine jätkub. Tugevuseks on õdus ja hubane, õppijate huvidest lähtuv õpikeskkond, tugev kogukond ja ühtekuuluvustunne.

Perioodi alguses, 2019. a, oli **õppetöö läbiviimine** tugevusena märgitud vaid kolmel korral. Tugevused olid seotud muutuva õpikäsituse rakendamisega. Ka järgnevatel aastatel ei ole õppetöö läbiviimise tugevusi välja toodud üleliia palju. Siiski olid õppe- ja hindamismeetodid komisjonide hinnangul sageli nüüdisaegsed ja mitmekesised ning lähtusid õppijate eripärast. Komisjonid on korduvalt välja toonud praktilise sisu ja eesmärgiga õppemeetodeid, nt projektõpe, meeskonnatöö, õpilasfirmad, õppekäigud, rahvusvahelised ja kogukonnaprojektid, mis toetavad ka üldpädevuste arengut. Esile on tõstetud häid praktikaid, näiteks õpetajate koostööna valminud praktilised ja elulähedased ülesanded nii õppetöökui hindamiseks, sh mooduliüleste hindamisülesannetena ning moodulite kooshindamisel; erinevate hindamisviiside, sh enesehindamise rakendamine; mitmekesised meetodilised lahendused, kompleksülesanded võtmepädevuste arendamiseks ja hindamiseks; koostöö õpilastega ja nende arvamusega arvestamine õppesisu, -meetodite ja hindamise arendamisel.

COVID-19 põhjustatud kriisis ilmes selgelt vajadus arendada **digioskusi ja digiõpet**. Alates 2020 on komisjonidelt varasemast suuremat tähelepanu saanud digiõppega seonduv. Tunnustati koole, kes olid digilahenduste kasutamisel õppematerjalide loomiseks ja kättesaadavaks tegemiseks olnud edukad. Siiski nägid komisjonid siin sagedamini arenguruumi. Digiõppe materjalid olid küll olemas, kuid vajasid sageli ajakohastamist ja väljundipõhise õppe põhimõtete vastavusse viimist. Tekkinud oli selge vajadus uute digiõppe materjalide ja digikursuste järele. Komisjonid tõid esile vajaduse arendada nii õpilaste kui õpetajate digioskusi. 2021. aasta aruannetest selgub, et koolid on arendanud oma digivõimekust ja digiõppes on saanud õppeprotsessi lahutamatu osa. Käivitajaks nii pandeemia kui ka aina suurenev täiskasvanud õppijate osakaal ja õppe korraldamine sessioonõppena. Väljakutseks jäi endiselt digiõppe kõikuv kvaliteet.

Sarnaselt varasemate akrediteerimistega tõi enamus hindamisi murekohana välja **praktika** korralduse ja läbiviimise. See on endiselt kõige sagedasem parendusvaldkond – läbi aastate umbes kahel kolmandikul hindamistest on tuvastatud praktikaga seotud kitsaskohti.

Puudus on süsteemsest ja sisulisest **koostööst kooli ja ettevõtete** vahel. Näiteks ei kaasata neid alati praktika ettevalmistusse või pole kutsutud praktika kaitsmisele. Koolid on mõnikord jätnud kasutama võimaluse praktikakohtadega tihedamaid sidemeid luua ja seeläbi neid rohkem õppe kujundamisse kaasata. Kõiki praktikakohti, sh töökohapõhise õppe praktikakohti, kutseõpetajad praktika kestel ei külasta. Komisjonid soovivad tungivalt seda teha, et õppija edenemist seirata ja operatiivselt probleeme lahendada.

Liiga sageli on probleemiks, et pole leitud head lahendust, kuidas tagada, et kõik praktikajuhendajad on teadlikud praktika eesmärkidest, õpiväljunditest ja hindamisest ning praktika toimuks nendest lähtuvalt. Ka kõik **õppijad** pole

teadvustanud oodatavaid praktika õpiväljundeid. Praktikapäevikud ja enesehinnangud on sageli pealiskaudsed ega toeta õppimist. Komisjonid soovivad selgitada õppijatele nende individuaalse praktikakava koostamise kaudu praktika eesmärgid ja õpiväljundeid ning praktikadokumentide täitmisel pöörata rohkem tähelepanu sisule. Korduvalt tõdetakse, et õpilased vajaksid rohkem tuge praktikakohtade leidmisel.

Arenguvõimalusena soovivad komisjonid muuta praktikakorraldus paindlikumaks, et seda oleks lihtsam sobitada nii õpilaste kui ettevõtete vajaduste ja võimalustega.

Paindlikkus võimaldaks õpilastel läbida praktika ettevõttele sobival ajal, mitmes jaos ja mitmes ettevõttes, et oleks võimalik sooritada kõiki praktika ülesandeid.

Õpitulemuste ja tagasiside kogumine, eriti selle tulemuste analüüs ning kasutamine konkreetseteks parendustegevusteks oli kitsaskoht kogu akrediteerimisprotsessi vältel ja ka kvaliteedihindamisel. Ka nüüd leiavad komisjonid, et õppeprotsessi efektiivsuse hindamise süsteem vajab korrastamist. Andmeid rahulolu ja õppetöö tulemuste kohta küll kogutakse, kuid **mitte piisavalt süsteemselt. Puudu on võrdlusest arengukava eesmärkidega ja teiste kutseõppeasutustega.** Sageli ei ole võimalik andmeid eristada õppekavarühmade kaupa ja seetõttu pole võimalik konkreetseid ja spetsiifilisemaid probleeme tuvastada ja analüüsida. Mõnikord koguvad õpetajad õppijatelt tagasisidet õppesisu, -meetodite ja hindamise kohta põhiliselt või ainult suuliselt vestluste käigus. Komisjonid soovivad koguda ka kirjalikku anonüümset tagasisidet ja kasutada läbipaistvamalt selle tulemusi parendustegevustes.

Komisjonid soovivad rahuloluküsitlusest tulenevate muudatuste kohta anda **periodiliselt tagasisidet küsitluses** osalenutele, et nad näeksid nende tagasiside põhjal algatatud parendusi. Tagasiside aitaks neil tunda end kaasatuna ning hoida motivatsiooni küsitlustel osaleda.

Komisjonid soovitasid koguda regulaarselt tagasisidet nii õpilastelt, õpetajatelt kui ka praktikaettevõtelt. Saadud tagasisidet tuleb analüüsida ning sihtrühmadele tagasi peegeldada, et vastajad teaksid, mida kool analüüsi põhjal teha plaanib.

Õpetajad

Hindamiskriteeriumid

1. õppekavadel on vajaliku kvalifikatsiooniga õpetajad, sh praktikud ja pädevad praktikajuhendajad; õpetajatöö maht ja ametikohad on planeeritud;
2. õpetajate kutse-, eri- ja ametialane areng lähtub õppekavadest, õppijate vajadustest ja osapoolte tagasisidest ning eneseanalüüsist.

Perioodi 2019-2024 aastakokkuvõtete põhjal on õpetajate hindamisvaldkonna peamine tugevus, et Eesti kutseõpetajad on **kvalifitseeritud, motiveeritud ja pühendunud**. Kõikide aastate lõikes on enamike õppekavarühmade hindamisaruannetes tugevusena toodud, et õppekavadel õpetavad motiveeritud, pühendunud, nõutava kvalifikatsiooniga õpetajad, kes on enamasti pikaajalise erialase ja pedagoogilise kogemusega. Õpetajatel on sageli nii **erialane kui kutseõpetaja kvalifikatsioon**. Õpetajad väärtustavad oma tööd ja oma kooli ning töötavad õppekavarühma tasandil ühtse meeskonnana. Siiski on näiteks 2023. a komisjonid mõne kooli õppekavarühma hindamisel viidanud õpetajate, sh üldõpingute õpetajate vähesele kaasatusele õppekavade ja moodulite rakenduskavade arenduses. Seda põhjusel, et õppekavarühma õpetajad töötavad suuresti osakoormusega ja/või puudub täiskohaga juhtõpetaja, kes õppekavaarendust eest veaks.

Kutseõpetajad osalevad eriala võrgustikes, erialaliitude ja ühenduste töös, kutsevõistluste korraldamises, kutsestandardite töörühmades ning rahvusvahelistes projektides, mis toetab neid õppe arendamisel oma koolis.

2020. aastal, kui hindamises osalesid peamiselt IKT ja tehnikaalade õppekavarühmad, leidsid komisjonid paljudel juhtudel, et õpetajate **stazeerimine** piirkonna ettevõtetes on seni

olnud ebapiisav ja süsteemitu. Stažeerimise vajalikkust on komisjonid rõhutanud, võimaldamaks õpetajatel laiendada koostööd ettevõtetega ning olla paremini kursis töömaailmas toimuvaga. Ka ei ole nende valdkondade õpetajate erialased teadmised ja oskused mitte alati ajakohased, mistõttu on komisjonide hinnangul väga vajalik motiveerida õpetajaid stažeerima, et täiendada ja uuendada oma erialast pädevust. Õpetajate vähese stažeerimise põhjusteks on mainitud lisaks COVID-19 pandeemiast tingitud piirangutele õpetajate eakust ja/või vähest inglise keele oskust. Samas ei ole komisjonid heaks kiitnud Eesti ettevõtetes stažeerimise täielikku asendamist Erasmus+ projektides osalemisega.

Õppetöösse on üha enam kaasatud **praktikud töömaailmast**, mis võimaldab arvestada valdkonna erialade vajadustega ja järgida valdkonna trende. Mitmetes hindamisaruannetes on esile toodud, et õppetöösse kaasatud praktikuid on kool leidnud oma vilistlaste hulgast. Komisjonid on tunnustanud, kui õpetajad ja erialaspetsialistid teevad koostööd õppematerjalide ja õpiobjektide loomisel ning õppetöö läbiviimisel. Paraku ilmneb erinevate õppekavarühmade hindamisaruannetest, et praktikutest kutseõpetajatele järjepideva pedagoogilise, metoodilise ja haridustehnoloogilise toe pakkumine on seni pigem kitsaskoht.

Läbi aastate on tõdetud, et ettevõtete **praktikajuhendajate koolitamine ning nõustamine** vajab parendamist. Nende teadmised praktika juhendamisest ja hindamisest on sageli lünklikud. Põhjuseks võib olla, et koolitusi pole toimunud või pole need olnud eesmärgipärased ega andnud piisavalt selget pilti praktika eesmärkidest, õpiväljunditest ja nende hindamisest. Tuge on vaja pedagoogilise kompetentsi ja juhendamise metoodika vallas, samuti kutseharidusalases terminoloogias orienteerumisel. Samas, isegi kui koolitusi korraldatakse, pole ikkagi kõik juhendajad seda läbinud. Sageli on ettevõtte praktikajuhendajatel keeruline leida aega koolitusel osalemiseks. Seepärast soovitavad komisjonid olla koolitamise aja ja vormi suhtes paindlikud ja välja töötada praktikajuhendajate e-kursusi, mida saab läbida ilma kooli kohale tulemata.

Koolide püsiv murekoht on kutseõpetajate vähene järelkasv. Probleemiks on **õpetajate suur töökoormus**, mille kõrvalt ei jätku õpetajatel piisavalt aega enesetäiendamiseks ja stažeerimiseks ning arendustegevuses osalemiseks. Komisjonid on soovitanud leida võimalusi õpetajate töökoormuse ühtlasemaks jaotamiseks õppekavade lõikes, et igal õpetajal jätkuks aega enesetäiendamiseks ja kvalifikatsiooni tõstmiseks.

Tugevusena on komisjonid märkinud, kui koolis **toetatakse alustavat õpetajat**, et tema sisseelamist hõlbustada. Näiteks on mitmes kutseõppeasutuses alustavale õpetajale toeks kogenud kolleeg-mentor.

COVID-19 põhjustatud piirangute perioodil suutsid õpetajad kiirelt kohaneda muutunud keskkonnaga, tulles toime distantsõppele üleminekuga, sh õpilaste praktilise töö korraldamise ja juhendamisega. Samas tõi distantsõppe periood selgelt esile, et **õpetajate digipädevuse ja e-õppematerjalide tase on ebahõlmeväärne**. Komisjonid on järgnevatel aastatel rõhutanud, et õpetajate digioskuste arendamine peab olema järjepidev ja süsteemne. Alates 2021. aastast on komisjonid koolidele järjekindlalt soovitanud võtta õpetajate arengu toetamise fookusesse e-õppe metoodika ja tehnoloogilised õpikeskkonnad. Selleks on esmalt vajalik kaardistada õpetajate vajadused ja võimalused digioskuste toetamiseks. Heade näidetena tõi komisjonid esile õpetaja digitaalse arengumapi kasutuselevõtu ja digipädevuste arendamist.

Õpetajad on küll enamasti aktiivsed koolitustes osalejad, siiski on kõikide aastate ja enamike õppekavarühmade lõikes kitsaskohana ilmnenu, et õpetajate **professionaalse arengu toetamine** ei ole kooli tasandil piisavalt süsteemne ja eesmärgistatud. Ainult kahe

kooli puhul on komisjonid tunnustanud, et personaliarendus on koolis süsteemne, analüüsides tulenev, eesmärgistatud ja parendustele orienteeritud. Nende koolide õpetajad rakendavad õpitut õppetöös ja jagavad teadmisi ning kogemusi kolleegidega. Valdavalt on hindamistes selgunud, et õpetajate koolitusplaanide koostamisel on arvestatud küll õpetajate personaalseid soove, kuid kooli või õppekavarühma vajadustest tulenev õpetaja arengu toetamise eesmärk ei ole fookuses olnud. Koolitustelt ja stažeerimistelt saadud kogemusi jagavad õpetajad pigem mitteformaalselt

Õpetajate arengu toetamise, sh täienduskoolituste mõjususe analüüs on koolides seni kitsaskoht. Koolitustel osalemist hinnatakse pigem kvantitatiivselt. Komisjonid on paljudel juhtudel soovitanud õpetajal ja koolis tervikuna analüüsida omandatu rakendamist õppetöös ning leida võimalused koolitustel omandatu süsteemseks jagamiseks kolleegidega.

Õpetajate eneseanalüüsioskus vajab järjepidevat arendamist. Läbi aastate on komisjonid parendusvaldkonnana esile toonud, et arenguvestluste korraldus koolis ei toeta piisavalt õpetajate sisulist eneseanalüüsi. Komisjonid on korduvalt soovitanud muuta arenguvestlused sisulisemaks, et pöörata rohkem tähelepanu õpetajate kompetentside (enese)analüüsimisele ning süsteemsele õpetajate arengu toetamisele.

Õpetajad küsivad õpilastelt oma tööle tagasisidet pigem mitteformaalselt ning saadud informatsiooni ei dokumenteerita ega analüüsita järjepidevalt, mistõttu on analüüsist lähtuvate parendustegevuste kavandamine vähene. Komisjonid on märkinud, et õpetajate eneseanalüüs peaks senisest enam põhinema kutseõpetaja kutsestandardil ning arenguvestlused peaksid keskenduma eelkõige õpetajate kompetentside analüüsile ja edasiarendamisele, sh andragoogika ja digimetoodika alasele, samuti lähtuvalt kooli eesmärkidest ning parendust vajavatest valdkondadest. Mõnel juhul on komisjonid esile toonud olukorra, kus koolis õpetajatega arenguvestlusi ega tagasisideküsitlusi läbi ei viida ning koolitusvajadust välja ei selgitata. Õpetajad ei tunneta sellistel juhtudel, et nad oleksid regulaarselt kooli arendustegevusse kaasatud. Komisjonid on rõhutanud, et õpetajate mitmekülgne kaasamine toetab kokkulepitud ja vastuvõetud otsuste ühtset mõistmist ja elluviimist.

Tunnustamist on leidnud, kui koolis on läbimõeldud ja toimiv **õpetajate tunnustamise** süsteem, hõlmates kooli siseseid ja väliseid võimalusi, mis toetab õpetajate töömotivatsiooni.

Hindamisnõukogu tagasiside koolide parendustegevuste ülevaadetele

Kvaliteedi hindamise järeltegevusena palub HAKA esitada hindamise läbinud koolil üks aasta pärast ÕKR kvaliteedi hindamise otsuse vastuvõtmist nõukogule kirjaliku ülevaate hindamisaruandes esitatud ettepanekute alusel kavandatud ja ellu viidud tegevuste ning nende tulemuste kohta. Perioodil 2019-2024 on HAKAle parendustegevuste ülevaate esitanud kõik ÕKR kvaliteedi hindamise läbinud koolid.

Hindamisperioodil esitatud parendustegevuste ülevaadete põhjal saab välja tuua, et koolid on üha teadlikumalt ja süsteemsemalt planeerinud õppeprotsessi parendamist ning paljud neist on rakendanud sihipäraseid ja asjakohaseid meetmeid hindamiskomisjoni soovitude elluviimiseks. Näiteks on koolid üha enam algatanud ja rakendanud tegevusi **koostöös valdkonna ettevõtetega**, sh õppekavade uuendamine, praktikute kaasamine õppeprotsessi, õppimis- ja töötamisvõimaluste tutvustamine, õppekeskkonna kaasajastamine jpm. Koostöö on samuti võimaldanud koolis ja õppekavarühma tasandil töökoormust paremini jaotada.

Samuti on praktikakorralduse parendamiseks viidud läbi **praktikakohapoolsete juhendajate koolitusi ja koostatud juhendmaterjale**, sh videosid, nii õppijatele kui juhendajatele. Koolid on täiendanud ja kaasajastanud oma veebilehekülgi, et erialasid ja praktikat puudutav informatsioon oleks kergelt leitav ning sihtrühmale vastav.

Koolid on **arendanud oma tagasiside korjamise protsesse** nii, et küsitlusi on võimalik segmenteerida õppekavarühmade kaupa, mis võimaldab õppekavarühmas andmeid analüüsida ning tulemustele vastavalt tegevusi planeerida. Samuti leiavad õppeinfosüsteemi TAHVEL erinevad funktsioonid koolide seas suuremat kasutust, sh tagasiside küsimise võimalus. Valikõpingute paremaks korraldamiseks on koolid loonud e-kursusi, täiendanud valikõpingute valimise põhimõtteid ning korrigeerinud olemasolevaid ja loonud uusi õppekavasid, sh arendanud valikõpingute nimistut toetamaks õppijate üld- ja erialapädevuste arengut.

Kutsehariduse hindamisnõukogu on tagasisides julgustanud koole oma kogemusi ja häid praktikaid laiemalt jagama, nt erialavõrgustikes ja teiste samas valdkonna õpetavate koolidega.

Samas on hindamisnõukogu välja toonud ka mitmeid kitsaskohti, mis vajavad parendamist. Mitmel juhul on koolid esitanud parendustegevuste ülevaateid liiga **üldsõnaliselt**, mistõttu ei ole selgelt välja toodud, millised meetmed on rakendatud ega kuidas nende tulemuslikkust hinnatakse. Sageli on kasutatud väljendeid nagu „*parendame praktikasüsteemi*“, kuid ilma konkreetsete tegevuskavade ja mõõdikute kirjelduseta. Hindamisnõukogu on soovitanud koolidel esitada selgemad ja mõõdetavamad tegevusplaanid.

Teiseks murekohaks on olnud **konkreetse ajaraami puudumine**. Mitmed koolid on oma parendustegevuste ülevaadetes kasutanud tähtaja asemel väljendit „*pidev protsess*“, mis ei võimalda hinnata, kas ja millal seatud eesmärgid on saavutatud. Heade näidetena saab välja tuua koole, kes on loetlenud väga konkreetseid mõõdikuid ning seadnud kuupäevalised tähtajad, sh arvestades kooliaasta ja valdkonna eripäradega.

Lisaks on hindamisnõukogu soovitanud koolidel seostada parendustegevused laiemalt kooli arengukavaga, et muudatused ei jääks üksikute initsiatiivide tasandile, vaid moodustaksid osa terviklikust arengusuunast.

Hindamisnõukogu tagasiside põhjal koolide poolt esitatud parendustegevuste ülevaadetele saab välja tuua, et koolid on parendustegevuste planeerimisel **süsteemsemad** ning esitatud ülevaated on **sisukamad**. Samas on arenguruumi tegevuste konkretiseerimisel ning mõõdetavate eesmärkide seadmisel.

Hindamisnõukogu on rõhutanud, et edukad parendustegevused toetavad õppe kvaliteedi pidevat arengut ning annavad koolidele selge raamistiku oma edasiste sammude hindamiseks.

Lisaks ettepanekutele, mis olid koolidele aluseks parendustegevuste kavandamisel, oli komisjonidel hindamisaruannetes sõnumeid ka teistele kutsehariduse osapooltele – erialaliitudele, kutsestandardite koostajatele, haridus-ja teadusministeeriumile. Olulisemad neist on kutsehariduse hindamisnõukogu hindamisperioodil 2019-2024 oma hindamisotsustes välja toonud ning HAKA on need edastanud vastavatele osapooltele. Enamjaolt on need sõnumid puudutanud eriala kutseeksamite sisu vastavusse viimist osapoolte ootustele, kutsestandardite kaasajastamist, sh uute kutsestandardite välja töötamise vajadust, kooli hoonete ja õppebaaside renoveerimist,

Hindamisnõukogu tagasisidega koolide parendustegevuste ülevaadetele saab tutvuda nõukogu istungite [protokollides](#) HAKA kodulehel.

Osapoolte tagasiside ja selle kasutamine parendusteks

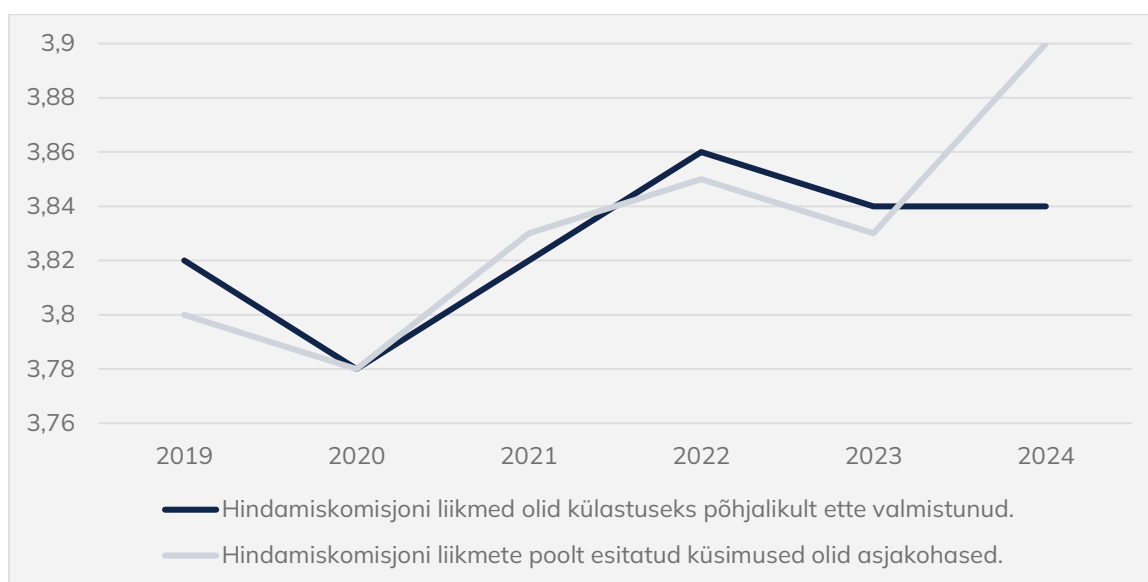
HAKA küsib hindamiskülastusele vestlustel osalejatelt tagasisidet elektrooniliselt pärast hindamiskülastuse toimumist, enne esmase hindamisaruande koolile saatmist, et vastused ei oleks hinnangutest mõjutatud. Lisaks sobiva hinnangu märkimisele on iga hinnangu juurde võimalik lisada kommentaare ning küsimustiku lõpus teha ettepanekuid ja soovitusi koolikülastuste tõhustamiseks. Kommentaaride lisamine ei ole vastaja jaoks kohustuslik. Hindamiskspertidel küsib HAKA tagasisidet hindamisprotsessi lõpus, peale lõpliku hindamisaruande saatmist kooli.

Hindamiskspertide ja koolide esindajate tagasiside on aastate jooksul aidanud **optimeerida külastuste korraldust** ning parendada hindamisprotsessi **läbipaistvust** ja **efektiivsust**, muutes kogu protsessi sisuliselt kõigi osapoolte jaoks väärtuslikumaks ning tõhusamaks. Hindamiskomisjonide töö kvaliteeti ja läbipaistvust on jätkuvalt võimalik parendada, eelkõige vestluste struktuuri täpsustamise ja osalejate kaasamise kaudu.

Koolide tagasiside hindamiskülastustele

Koolide tagasiside hindamiskülastusele on hindamisperioodil olnud stabiilselt kõrge, varieerudes 4-palli skaalal 3,5-3,9 vahel.

Enamik koolide esindajaid, sealhulgas õpilased, õpetajad ja juhtkonna liikmed, on tunnustanud hindamiskomisjonide **professionaalsust**, **avatud suhtlemist** ja **ettevalmistuse kõrget taset**. Koolid on oma tagasisides välja toonud, et hindamiskomisjonid on eneseanalüüsi aruanded põhjalikult läbi töötanud ning vestluste käigus esitatud küsimused on asjakohased. Näiteks on kommentaarides vastajate poolt välja toodud „*Super hästi valmistunud komisjon oli! Põhjalik, teemat valdav*“, „*olid paindlikud, kooli soove arvestavad*“ ning „*hindamiskomisjon oli väga professionaalne, avatud, sõbralik ja tõine. Just sellised nagu minu isiklikus ettekujutuses hindajad olema peavad*“.

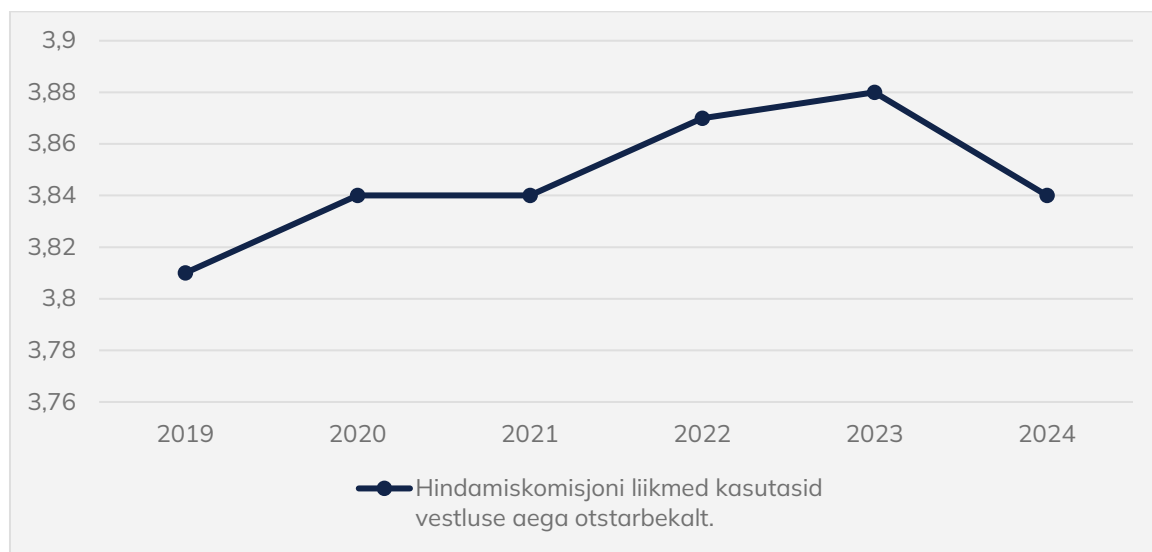

Joonis 3 Koolide tagasiside hindamiskspertide ettevalmistusele.

Mitmed vastajad on öelnud, et hindamisvestluste õhkkond on olnud **konstruktiivne** ja **toetav**, võimaldades siirast ja sisukat arutelu. Näiteks toodi välja, et komisjoni liikmed ei

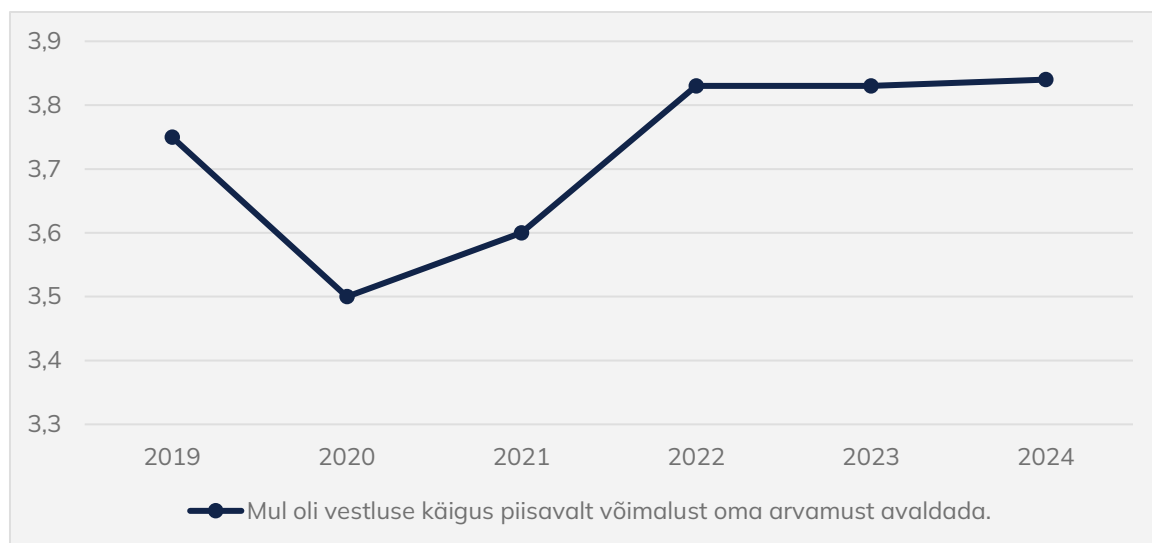
keskendunud üksnes puudustele, vaid andsid ka arendavaid ettepanekuid, mis võimaldasid koolil oma tugevusi paremini rakendada. Osalejate sõnul oli tähtis, et kõiki kaasati vestlusesse ja „...kuulati hoolega minu vastuseid“; üks vestlustel osaleja võttis oma kogemuse kokku lausega „Väljusin ruumist positiivse emotsiooniga.“

Samas on vastajad toonud välja ka kriitilisemaid tähelepanekuid. Mitmed vestlustel osalejad on maininud, et hindamisvestlusteks planeeritud aeg ei olnud piisav, mistõttu ei olnud võimalik oluliste teemadega süvitsi minna. Näiteks on välja toodud, et “küsimusi oli rohkem kui 45 minutit” ning tehtud HAKA’le ettepanek „kindlasti on tarvis planeerida kas rohkem aega või vähem vestlejaid või vähem küsimusi.“

Joonis 4 Koolide tagasiside hindamiskomisjoni ajakasutusele.

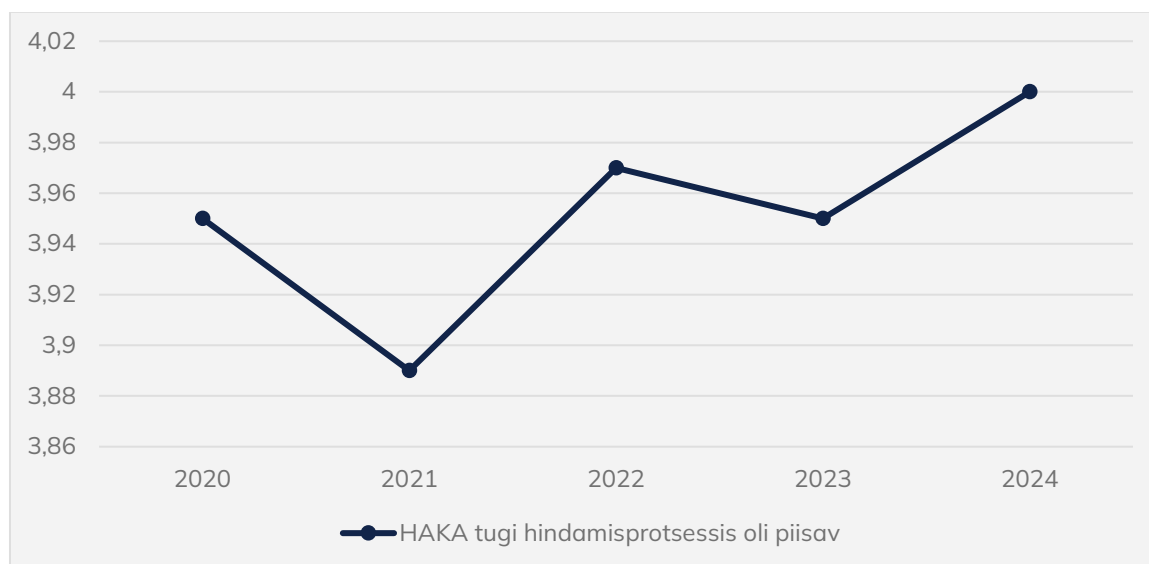
Samuti on tagasisides kerkinud esile vestluste juhtimisega seotud väljakutsed – näiteks on esinenud juhtusid, kus vestluses osalenud grupis üksikud osalejad domineerivad ning teised osalejad ei saa piisavalt sõna, “... pigem vastajad rääkisid üle, mida oleks võinud rohkem ohjata“.

Tagasisidest tulenevalt on hindamiskomisjonidele soovitatud pöörata rohkem tähelepanu vestluste struktureerimisele ja osalejate kaasamisele, et tagada kõigile võrdne võimalus oma arvamust avaldada.

Hindamisekspertide tagasiside hindamisprotsessile

Hindamisekspertide tagasiside kvaliteedi hindamise protsessile on olnud väärtuslik allikas protsessi parendamiseks. Ekspertid on oma tagasisides positiivsete aspektidena toonud välja **hindamiskriteeriumite ja hindamisjuhendi selguse** ning **HAKA toe** hindamisprotsessi jooksul.

Joonis 6 Ekspertide tagasiside HAKA toe piisavusele hindamisprotsessi jooksul.

Hindamisekspertide [juhendmaterjale](#) on HAKA hindamisekspertide tagasiside põhjal regulaarselt enne igat hindamisperioodi täiendatud. Praktiliste ülesannete ja interaktiivsete elementide lisamine on aidanud ekspertidel hindamiseks paremini ette valmistuda. Ekspertide hinnangul on juhendmaterjal olnud suureks abiks, eriti esmakordselt hindamisprotsessis osalejatele, näiteks on välja toodud, et „*Hindamiseksperti juhend on väga hea materjal, mis igati toetas töös eksperdina.*“ Kogenud eksperdid on samas märkinud, et iga hindamine on unikaalne ning paljusid olukordi ei saa koolitustel ja juhendmaterjalil ette näha, mistõttu on reaalne hindamiskogemus kõige parem viis õppimiseks.

Hindamisekspertid on samuti toonud välja HAKA poolse koordinaatori toetava rolli hindamisprotsessi jooksul ning teda on nimetatud nii „*parimaks*“ kui ka komisjoni „*tugiisikuks*“. HAKA poolset tuge on korduvalt iseloomustatud sõnadega **professionaalne, sõbralik, konstruktiivne ja motiveeriv**. „*HAKA tugi on alati olnud kättesaadav ja kõik küsimused said kiired vastused*“. Kiidetakse head koostööd koordinaatoriga: „*Palju kiitusi ja tänu koordinaatoritele*“.

Tagasiside komisjoniliikmetele on samuti valdavalt positiivne ning leitakse, et kaasekspertid on **asja-ja kohusetundlikud, kompetentsed ja üksteist toetavad**, „*Super meeskond. Väga meeldiv, konstruktiivne ja tõine õhkkond*“. Väärtusena nähakse hindamiskomisjoni mitmekesisest koosseisust „*...kui liikmete hulgas on nii õppeasutuste kui ka*

töömaailma esindajad, sh ka eelneva hindamiskogemusega liikmed ja värskelt protsessiga liitujad.“

COVID-19 pandeemia tingimustes toimusid mitmed hindamised veebi teel, mis tekitas ekspertides vastakaid arvamusi. Mitmed leidsid, et veebivestlused olid efektiivsed ning võimaldasid protsessi sujuvalt läbi viia. Samas leidus ka neid, kes eelistasid kontaktkohtumisi, kuna need võimaldavad paremat suhtlemist ja kiiremat reageerimist vestluste käigus esile kerkivatele küsimustele.

Hindamiskomisjonide koosseisu ja tööjaotust peetakse hästi korraldatuks, näiteks on eksperdid toonud välja, et *„ülesannete jaotus komisjonis oli õiglane“* ning *„mulle oli selge, mida, kuidas ja mis ajaks pean tegema“*. Kuid mõningatel juhtudel ei ole kõigil liikmetel olnud selget arusaama hindamisega kaasnevast töömahust ja kohustustest, mistõttu on nende panus jäänud väheseks, näiteks *„ei teinud rohkem kaasa, kui liitus külastuspäeval ja kui aruanne oli teiste poolt koostatud, andis oma nõusoleku“*.

Hindamiskomisjoni juhtimine ja liikmete koostöö sujuvus on olnud võtmetegurid hindamisaruannete kvaliteedis, mistõttu on HAKA rõhutanud iga komisjoni liikme panuse olulisust ning vastutusvaldkonna vastavust komisjoni liikme kompetentsidele ja tugevustele.

Kutseõppe kvaliteedi hindamise uue mudeli väljatöötamine

HAKA on alustanud kutseõppe kvaliteedi hindamise uue perioodi mudeli väljatöötamist selle piloteerimiseks 2025. a sügisest. Tegevused toimuvad ja rahastatakse toetuse andmise tingimuste Haridus- ja noorteprogrammi meetme „Hariduse, ühiskonna ja tööturu seosed“ tegevuse „Tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamine PRÕM+“ projekti nr 2021-2027.4.04.24-0005 raames.

Uue mudeli väljatöötamiseks on moodustatud 10-liikmeline töörühm, kuhu kuuluvad Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu, Eesti Töandjate Keskliidu, HAKA kutsehariduse hindamisnõukogu, Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad ning HAKA kutseõppe valdkonnajuht.

Töörühma ülesanne on töötada välja kutseõppe kvaliteedi hindamise põhimõtted (kriteeriumid ja suunised) uue mudeli piloteerimiseks alates 2025 sügisest ning teha ettepanekuid kutseõppe kvaliteedi hindamise protsessi läbiviimiseks, sh hindamisotsuste kujundamine.

Lähtudes EL ja Eesti (kutse)hariduse eesmärkidest ja suundumustest, tervikliku kvaliteedijuhtimise põhimõtetest, koolide tagasisidest senisele ning ootustest uuele kvaliteedi hindamise mudelile, samuti üld- ja kõrghariduse kvaliteedi hindamise mudelitest, on HAKA pakkumine uue mudeli väljatöötajatele kujundada senise õppekavarühmapõhise lähenemise asemel kutseõppeasutuse kui terviku, koolipõhine kvaliteedi hindamise mudel.

Lisa 1. Kvaliteedi hindamise tulemused 2019-2024 koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades

Tabelis on toodud aastatel 2019-2024 hinnatud tähtajatu õppeõigusega koolide õppekavarühmad ja tulemused. Järgmise hindamise tähtaeg: 6 a pärast, 6 a pärast kõrvaltingimuse täitmisega, 3 a pärast. Õppekavarühmade pikemad nimetused on tabelis märgitud 1-2 märksõnaga.

1	Haapsalu KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	ehitus	majandusarvestus	sekretäri- ja kontoritöö	andmebaaside	materjalide töötlemine
		käsitöö	lastehoid <i>*tähtajatu 2020</i>	sotsiaaltöö <i>*tähtajatu 2020</i>	toiduainete töötlemine <i>*tähtajatu 2023</i>				
2	Ida-Virumaa KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	juuksuritöö	mehaanika	mootorliikurid	transpordi-teenused	ehitus
		elektrienergia	majandusarvestus	juhtimine	toiduainete töötlemine	kaubandus	audiovisuaalsed tehnikad	elektroonika	andmebaaside
		tarkvara	käsitöö	materjalide töötlemine	tekstiili töötlemine	keemia- tehnoloogia	kaevandamine		
3	Järvamaa KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	ehitus	mootorliikurid	transpordi-teenused	kaubandus	põllundus	kalandus
		veterinaaria	elektrienergia	andmebaaside	sotsiaaltöö	keemiatehnoloogia <i>*tähtajatu 2020</i>			
4	Kehtna KHK	majutamine ja toitlustamine	ehitus	arhitektuur	andmebaaside	tarkvara	mootorliikurid	transpordi-teenused	kaevandamine
5	Kuressaare Ametikool	majutamine ja toitlustamine	juuksuritöö	reisimine	ehitus	mootorliikurid	majandusarvestus	juhtimine	tarkvara
		toiduainete töötlemine	materjalide töötlemine	tekstiili töötlemine	audiovisuaalsed tehnikad	käsitöö	lastehoid	sotsiaaltöö	kaubandus; transporditeenused <i>*tähtajatu 2022</i>
6	Olustvere TMK	majutamine ja toitlustamine	reisimine	majandusarvestus	sekretäri- ja kontoritöö	toiduainete töötlemine	põllundus	käsitöö	
7	Pärnumaa KHK	majutamine ja toitlustamine	juuksuritöö	toiduainete töötlemine	ehitus	metsandus	aiandus	majandusarvestus	juhtimine
		sekretäri- ja kontoritöö	kaubandus	andmebaaside	elektrienergia	elektroonika	mootorliikurid	transpordi-teenused	mehaanika
		sotsiaaltöö	tekstiili töötlemine	materjalide töötlemine					
8	Tartu Rakenduslik Kolledž	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	juuksuritöö	ehitus	majandusarvestus	sekretäri- ja kontoritöö	andmebaaside
		tarkvara	mootorliikurid	elektrienergia	elektroonika	mehaanika	toiduainete töötlemine	tekstiili töötlemine	juhtimine

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamine 2019-2024

		kaubandus	transpordi-teenused	materjalide töötlemine					
9	Tallinna Tööstushariduskeskus	juuksuritöö andmebaaside	elektrienergia tarkvara	elektronika	mehaanika	transporditeenused	kaubandus	tekstiili töötlemine	mootorliikurid
10	Tallinna Teeninduskool	majutamine ja toitlustamine	toiduainete töötlemine	kaubandus	juuksuritöö *tähtajatu 2020				
11	Tallinna Ehituskool	ehitus	materjalide töötlemine	elektrienergia	aiandus *tähtajatu 2022				
12	Tallinna Lasnamäe MK	ehitus	mehaanika	elektronika	mootorliikurid				
13	Võrumaa KHK	majutamine ja toitlustamine materjalide töötlemine	koduteenindus	reisimine	mehaanika	elektronika	andmebaaside	juhtimine	ehitus
14	Valgamaa KÕK	ehitus	mootorliikurid	materjalide töötlemine	lastehoid	sotsiaaltöö	majutamine ja toitlustamine	transporditeenused *tähtajatu 2020	
15	Viljandi KÕK	ehitus tarkvara	elektrienergia materjalide töötlemine *tähtajatu 2025	mootorliikurid	mehaanika	transporditeenused	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	andmebaaside
16	Rakvere Ametikool	ehitus mehaanika	mootorliikurid koduteenindus *tähtajatu 2025	transporditeenused	reisimine	majutamine ja toitlustamine	toiduainete töötlemine	andmebaaside	materjalide töötlemine
17	Vana-Vigala TTK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	käsitöö	ehitus	materjalide töötlemine	mootorliikurid	toiduainete töötlemine *tähtajatu 2021	
18	Lüua Metsanduskool	metsandus	reisimine	aiandus					
19	Juuksurite Erakool „Maridel“ ¹	juuksuritöö							
20	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	sotsiaaltöö	lastehoid	teraapia	meditsiini- diagnostika	hambaravi *tähtajatu 2021			
21	Tartu Tervishoiu Kõrgkool	sotsiaaltöö	lastehoid	teraapia	meditsiini- diagnostika				
22	Kaitseväge Akadeemia	sõjandus ja riigikaitse							
23	Tallinna Polütehnikum	andmebaaside	tarkvara	elektrienergia	elektronika	audiovisuaalsed tehnikad			
24	Tallinna Kopli Ametikool	ehitus	elektrienergia	koduteenindus	käsitöö	aiandus			

¹ 28.02.2025 seisuga on kool lõpetanud tegevuse.

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamine 2019-2024

25	Tallinna Majanduskool	majandusarvestus	rahandus	juhtimine	sekretäri- ja kontoritöö	turundus	kaubandus	tööskused
26	Hiiumaa Ametikool	transporditeenused	ehitus	materjalide töötlemine *tähtajatu 2019	aiandus *tähtajatu 2020			
27	Eesti Massaaži- ja Teraapiakool	teraapia						
28	Eesti Esimene Erakosmeetikakool	iluteenindus						
29	Eesti Merekool	mootorliikurid	transporditeenused	elektrienergia				
30	Heino Elleri Muusikakool	muusika ja esituskunstid						
31	Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	elektrienergia	audiovisuaalsed tehnikad *tähtajatu 2021	elektroonika ja automaatika, *tähtajatu 2025				
32	Räpina Aianduskool	aiandus	käsitöö	looduskeskkond				
33	Tartu Kunstikool	audiovisuaalsed tehnikad						
34	Sisekaitseakadeemia	vara- ja isikukaitse						
35	Eesti Lennuakadeemia	mootorliikurid *tähtajatu 2020						
36	Tallinna Muusika- ja Balletikool MUBA	muusika ja esituskunstid	audiovisuaalsed tehnikad					

Tulemused on esitatud seisuga 28.02.2025.

